

Utkast til fagplan for samisk helse

Enhet for legeutdanning

18. November 2025

1. Innledning	3
2. Prosjektgruppens arbeid	3
3. Bakgrunn	4
4. Definisjon av faget samisk helse	5
5. Hva skal en nyutdannet lege kunne?	6
6. Hva skal studenten lære underveis i studiet?	6
6.1 Første studieår	7
6.2 Andre studieår	8
6.3 Tredje studieår	9
6.4 Fjerde studieår	10
6.4.1 Emne: MED-2520 (Internasjonalt semester)	10
6.4.2 Emne MED-2521	11
6.5 Femte studieår	12
6.5.1 Emner: MED-3502 Praksis i primærhelsetjenesten	12
6.5.2 MED-3503 Praksis i sykehus	13
6.6 Sjette studieår	14
7. Anbefalinger til organisering av faget samisk helse	16

1. Innledning

Samer er anerkjent som Norges urfolk, og deres rettigheter er forankret i internasjonale konvensjoner som ILO-konvensjon nr. 169 og FNs erklæring om urfolks rettigheter. Disse rettighetene inkluderer tilgang til helsetjenester som er kulturelt og språklig tilpasset. I tillegg er samers rettigheter forankret i nasjonalt lovverk gjennom sameloven, som pålegger staten å legge til rette for at samene kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Det inkluderer samiske pasienters rett til å bruke samisk i møte med helse- og omsorgstjenester i det samiske forvaltningsområdet. Samer opplever og har opplevd kolonialisering, diskriminering og rasisme, noe som påvirker deres helse og tillit til helsevesenet. Dette har blant annet vært dokumentert gjennom arbeidet til Sannhets- og forsoningskommisjonen.

Medisinstudiet ved UiT, som ligger i hjertet av Sápmi, har et særskilt ansvar for å utdanne leger med kompetanse til å møte samiske pasienters behov. Dette ansvaret er også forankret i nasjonale retningslinjer for medisinerutdanning (RETHOS), som stiller krav til kunnskap om samers status som urfolk og deres rettigheter. Integreringen av samisk helse i medisinstudiet er derfor en nødvendighet for å sikre likeverdige helsetjenester og redusere helseforskjeller.

Fra samisk hold har det lenge vært etterspurt og foreslått en utvidet og strukturert undervisning i samisk helse. I tilknytning til innføringen av nasjonale retningslinjer for medisinerutdanningene (RETHOS) ble det ved Enhet for legeutdanning påbegynt et arbeid for å implementere flere læringsutbyttebeskrivelser i samisk helse i studieplanen. Studieleidelsen ved legeutdanningen har nå videreført arbeidet ved å lage en helhetlig fagplan for faget samisk helse. Målet er at legestudenter skal ha god kompetanse om samisk helse og kulturforståelse ved endt utdanning.

2. Prosjektgruppens arbeid

Samisk legeforening og samiske undervisere og fagfolk har vært pådrivere i realiseringen av helsepersonells kunnskapsnivå. Sannhets- og forsoningskommisjonen nevner i sin rapport kunnskapsmangel som en viktig konsekvens av fornorskninga og kunnskap som en pilar for forsoning. Fornorskninga hadde også konsekvenser for samenes helse. En viktig del av forsoningsarbeidet er derfor økt kunnskap om konsekvenser av fornorskningen for samisk helse og utvikling av modeller /redskaper for forsoning og gjenoppretting.

Også i de regionale helseforetakenes strategidokument *Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen* kreves det en betydelig kompetanseheving i samisk språk og kultur i spesialisthelsetjenesten. Det er bred enighet om at en kompetanseheving må starte i grunnutdanningene av helsepersonell. Med utgangspunkt i RETHOS, nasjonale-, samiske og internasjonale erfaringer, foreslår denne fagplanen hvordan samisk helse kan undervises i medisinerutdanningen.

Prosjektgruppens arbeid startet den 28.02.2025 og har bestått av professor emeritus Siv Kvernmo, leder av Samisk legeforening Jonill Fjellheim Knapp, førsteamanuensis ved IKM og kirurg Geir Ivar Nedredal, student på 2. studieår UiT og styremedlem i Norsk medisinstudentforening (Nmf) Tromsø Sandra Pedersen Anthi, senior rådgiver ved Enhet for

legeutdanning (ELU) Eva Gjerdrum og assisterende studieleder ved ELU Karin Mæland, som har ledet gruppen.

Prosjektgruppen har ønsket å kartlegge både erfaringer og behov. Vi har gjennomført en bred kartlegging gjennom møter med representanter for utdanningen, helsevesenet, og tilsvarende utdanninger i Sverige og Australia.

Gruppen har gjennomført intervju og samtaler med samiske leger i primærmedisin og ulike spesialiteter i spesialisthelsetjenesten i Helse Nord, samiske medisinstudenter ved Helsefak, UiT, medlemmer i Samisk legeforening og leger i ulike samiske kommuner. Prosjektgruppen har også intervjuet forelesere i samisk helse fra medisinstudiet ved UiT, fått presentasjon og intervjuet forsker og psykolog Petter Stoor ved Umeå universitet, og hatt seminar med lege Ngiane Brown, som delte erfaringer fra medisinstudier i Australia.

Videre har vi gjennomgått litteratur relatert til urfolkshelse nasjonalt og internasjonalt og pedagogiske prinsipper i undervisning i urfolkshelse.

Fagplanen tar utgangspunkt i dagens studieplan og fokuserer på hvordan implementere samiske tema i emner og deler der dette er særlig aktuelt og i de fag/spesialiteter det er tilgjengelig forskning og erfaringer. Ved utarbeidelse av fagplanen har det kommet fram særskilte behov i den kliniske erfaringen hos leger, om at samiske pasienters behov ikke er tilstrekkelig dekket i helsetjenestene, og at dette må få et særlig fokus i legeutdanningen.

3. Bakgrunn

Den samiske befolkningen i Nord-Norge og i Norges arktiske strøk utgjør ca. 10% av befolkningen og med en høyere andel jo lenger nord en kommer. Det er en økende bevissthet om det samiske i befolkningen, og antallet som anser seg som samiske øker år for år. Dette reflekteres i økning av samemantallet.

UiT har i sin strategi Eallju løftet fram et tydelig mål om å styrke kompetansen om samiske og kvenske forhold. Dette innebærer at universitetet skal være ledende på kunnskap og formidling om samisk og kvensk språk, kultur, samfunn og møtet med majoritetssamfunnet. Dette gir medisinstudiet i Tromsø et særlig ansvar og et helt unikt utgangspunkt. Å studere medisin ved UiT betyr å utdannes i en flerkulturell kontekst hvor den samiske urbefolkningen utgjør den største minoriteten, i tillegg til den kvenske og andre folkegrupper. Fremtidige leger utdannes ikke kun for å møte en generell norsk befolkning, men også for å forstå, ivareta og behandle samiske så vel som andre pasienter med en annen kulturell bakgrunn, med respekt, kunnskap og kulturell sensitivitet.

Internasjonale trender i undervisning i urfolkshelse

Flere land med urfolk som Canada, USA, New Zealand og Australia har innført undervisning i urfolkshelse som en del av studieplanen i medisinstudiene. I land som Australia og New Zealand er dette obligatorisk undervisning.

Det er mange felles tema som går igjen i rammeverkene for urfolkshelse på tvers av landene. Dette er kort oppsummert:

- Historisk og sosial kontekst: undervisning om kolonisering. Intergenerasjonelt traume og sosiale determinanter for helse.
- Kulturell sikkerhet/trygghet og anti-rasisme: Fokus på å skape trygge og respektfulle helsemiljøer for urfolk, men også for studentenes læring.
- Tradisjonell urfolksmedisin

Anbefalte læringsmetoder som skisseres spanner vidt. I hovedtrekk er disse:

- Erfaringsbasert læring: Deltakelse i urfolkssamfunn for å gi studentene praktisk innsikt.
- Samarbeid med urfolk: Involvering av urfolk som lærere, rådgivere og samarbeidspartnere.
- Tverrfaglig samarbeid med fagområder som antropologi, historie og sosiologi
- En kombinasjon av didaktikk, casebasert læring og praktisk læring
- Refleksjon og anti-rasisme: Oppmuntre studentene til å reflektere over egne fordommer og hvordan disse kan påvirke pasientomsorgen.

4. Definisjon av faget samisk helse

Samisk helse er et tverrfaglig fagområde som omhandler forståelsen av og tilrettelegging for samiske pasienters helsebehov. Faget bygger på prinsippene om likeverdige helsetjenester og kulturell trygghet, med særlig vekt på samenes status som urfolk og deres rett til språklig og kulturelt tilpasset behandling.

Historisk har samiske pasienter opplevd marginalisering, fornorskning og manglende tilrettelegging, noe som har bidratt til redusert tillit til helsevesenet og ulikhet i helsetilbud. Samisk helse som fag har vokst frem som et svar på disse utfordringene.

Faget skal gi medisinstudenter kunnskap, ferdigheter og holdninger som setter dem i stand til å møte samiske pasienter på en profesjonell, empatisk og respektfull måte. Sentrale temaer omfatter:

- Historiske og strukturelle determinanter som påvirker samenes helse
- Samenes status som urfolk og rettigheter til språklig og kulturelt tilpassede tjenester
- Betydningen av språk, kultur, historie, identitet og tradisjonell kunnskap i helsemøter
- Kommunikasjon, kultursensitivitet og tillitsbygging i klinisk praksis
- Samisk folkemedisin og helseforståelser i møte med moderne medisin
- Forekomst av tilstander/sykdommer i den samiske befolkningen
- Ethiske problemstillinger og forskningsmetoder innen samisk helseforskning

I fremtiden forventes faget å utvikles i takt med økt fokus på urfolks rettigheter, samisk deltakelse i helseforskning og utdanning, samt en sterkere integrasjon av samisk kultur- og språkkompetanse i hele helsetjenesten.

I økende grad oppdateres faget gjennom forskning. Det forventes at det i legeutdanningen undervises oppdatert kunnskap om samisk helse i relevante emner og delemner.

5. Hva skal en nyutdannet lege kunne?

Målsetningen for profesjonsstudiet er at alle kandidatene ved endt utdanning skal ha kompetanse for å utøve legerollen på en måte som gir likeverdige tjenester i møte med samiske pasienter, brukere og pårørende.

Ved endt studium skal en nyutdannet lege kunne følgende, basert på læringsutbyttebeskrivelsene (LUB) i RETHOS-forskriften:

RETHOS om det samiske:

Formål med utdanningen: Utdanningen skal også sikre kompetanse og holdninger som danner grunnlag for likeverdige helsetjenester for alle grupper i samfunnet, deriblant kompetanse om samers status som urfolk og deres rettigheter til språklige og kulturelt tilrettelagte tjenester. *(Kapittel 1, § 2)*

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB):

1. Kandidaten har kunnskap om samenes status som urfolk og om samenes rettigheter, særlig innenfor helse- og omsorgsfeltet. *(Kapittel 4, § 10d)*
2. Kandidaten kan reflektere over og anvende kunnskap som bidrar til et likeverdig tjenestetilbud til alle, deriblant samiske pasienter. *(Kapittel 4, § 12c)*
3. Kandidaten har kunnskap om hvordan faktorer som diskriminering og rasisme særlig påvirker folkehelsen til minoritetsgrupper og samer som urfolk. *(Kapittel 6, § 16e)*

6. Hva skal studenten lære underveis i studiet?

Undervisningen i samisk helse er foreslått integrert i medisinstudiet slik at det skal følge prinsippet om spirallæring, der studentene gradvis bygger opp kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse gjennom hele studiet. Dette sikrer at fremtidige leger er i stand til å møte samiske pasienters behov og bidra til å redusere helseforskjeller i samfunnet.

I forslaget til fagplan foreslår arbeidsgruppa delvis omarbeidede og delvis nye LUBer på emnenivå. Hensikten fra gruppas side er å foreslå innføringen av noen nye forelesninger i utvalgte emner, for deretter å integrere undervisningen i samisk helse i eksisterende undervisning som forelesninger, gruppearbeid i Profkom, Casearbeid, Praktisk Klinisk Undervisning (PKU) og praksis.

Forslaget til fagplan foreslår LUBer på emnenivå og kommer med anbefalinger til LUBer og undervisningsaktiviteter på delemnenivå. Det videre arbeidet med LUBer og undervisning i delemnene må foregå i nært samarbeid med delemnekomiteer og ledere, og de aktuelle underviserne.

Mottak av nye studenter:

Ved åpningsseremonien hilses det i henhold til kulturen ved å anerkjenne UiT som sentralt beliggende i Sápmi, for eksempel ved at ledelsen hilser og ønsker velkommen på samisk, og ved å inkludere kulturelle innslag på samisk.

6.1 Første studieår

Emne: MED-1501

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB):

Kunnskap:

- Studenten har grunnleggende forståelse av samisk historie, kultur og tradisjoner, inkludert verdier og normer.
- Studenten kjenner samenes status som urfolk og deres rettigheter til likeverdige helse- og velferdstjenester.
- Studenten kan forklare konsekvensen av fornorskingsprosessen for helse.

Innspill til læringsutbyttebeskrivelser på delemnenivå, anbefalt i PROFKOM eller oppstartsseminar:

Som del av undervisningen knyttet til samisk historie, bør det fokuseres på følgende verdier og normer som f.eks: Individualisme versus kollektivism, (samisk har foretrukket kollektivism), forhold til naturen, selvberging (iešbirgen).

Prosjektgruppen anbefaler at studentene skal kjenne begreper som likhet (equality), likeverd (equity) og dekolonialisering i en samisk kontekst. Videre anses det som viktig at studentene, samtidig som de kjenner samenes rettigheter, også skal kjenne til helsepersonells ansvar i møte med samiske pasienter og pårørende for å sikre likeverdige helsetjenester. I læring om fornorskingsprosessen, bør det inngå kunnskap om internatlivet, tap av språk, kultur og intergenerasjonelle traumer.

Anbefalt undervisning:

Studiets oppstartsseminar: 1-2 forelesninger om samisk historie, kultur og tradisjoner

PROFKOM: Det må vurderes hvilken kunnskap som formidles på forelesning til hele kullet, og hva som tas opp i mentorgruppene.

- Forelesning: Introduksjon til samisk helse og kultur og samiske rettigheter med pasientmøte: samisk pasient/tidsvitne forteller sin historie.
- Refleksjonsnotat om eget kunnskapsnivå og egne holdninger om samer og samisk historie, og betydningen det har for helsepersonell i Sápmi.
- Gruppearbeid i basisgruppemøte (nr 3 eller 4, våren 1. studieår): Diskusjon om hvordan egne verdier og kulturell bakgrunn påvirker møter med pasienter (Refleksjonsnotatet studentene har skrevet inngår som del av diskusjon).

Digitale ressurser: Bruk av REAIDU og SANKS e-læringskurs.

I tillegg til LUB i ordinær studieplan for legeutdanningen, foreligger følgende LUB tilknyttet fellesundervisningen i HEL-0700:

- Du kjenner samers rettigheter til likeverdige helse- og velferdstjenester, og har kunnskap om og forståelse for samenes status som urfolk.
- Du kan beskrive hvordan inkludering, likestilling, ikke-diskriminering og retten til likeverdige tjenester er av betydning for alle grupper i samfunnet

Det er en utfordring at HEL-0700 ikke administreres av ELU og at undervisning og evaluering i dette delemnet ikke har spesielt fokus på disse LUBene.

Anbefalt evaluering/eksamen:

Refleksjonsnotat som obligatorisk arbeidskrav etter forelesning.

Spørsmål inkludert i skriftlig eksamen.

Arbeidskrav: Gjennomført e-læringskurs

6.2 Andre studieår

Emner: MED-2502 Høst og MED-2503 Vår

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB) (gjelder begge emnene):

Kunnskap:

- Studentene skal ha kunnskap om sykdommenes epidemiologi, inkludert hvordan samfunnsforhold, miljø, livsstil og kulturell kontekst, påvirker forekomst og sykdomsutvikling, for eksempel i den samiske befolkningen.
- Studenten skal kunne gjøre rede for hvordan samfunnsforhold, miljø, livsstil og kulturell kontekst påvirker helse og sykdomsutvikling i den samiske befolkningen.
- Studenten skal kunne beskrive hvordan sosiale og historiske faktorer, inkludert diskriminering og rasisme, påvirker folkehelsen til samer som urfolk og minoritetsgrupper.
- Studenten har kunnskap om vitenskapelige teorier, metoder og forskningsetiske prinsipper, inkludert prinsipper for urfolksforskning

Ferdigheter:

- Studenten kan reflektere over bruk av kultursensitiv tilnærming og tilpasse språk og atferd til hver enkelt pasient, for eksempel samiske pasienter.
- Studenten kan finne, vurdere og anvende vitenskapelig litteratur kritisk, inkludert urfolksforskning og samiske kilder

Generell kompetanse

- Studenten kan reflektere kritisk over forskningsetiske problemstillinger, særlig i møte med urfolk og samiske kilder.

Innspill til læringsutbyttebeskrivelser på delemnenivå, anbefalt i følgende delemner:

2.1 Viten

2.3 Sykehistorie og klinisk undersøkelse

2.5 Klinisk undersøkelse 2

2.6 Mentale funksjoner 1

PROFKOM

VitKom

Som del av undervisningen i sykehistorie og klinisk undersøkelse bør etnisitet og språklig bakgrunn få fokus under anamneseopptak. Undervisningen skal også legge til rette for at studenten skal kunne reflektere over egne holdninger i møte med den samiske pasient. I delemnet Mentale funksjoner skal studentene lære om hvordan integrere kunnskap om samisk helse i den bio-psyko-sosio-kulturelle modellen.

I Viten og VitKom må studentene lære mer om prinsipper for urfolksforskning og etikk, inkludert krav om forskningsetisk vurdering og kollektive samtykker via samiske organer.

Anbefalt undervisning:

Forelesning: Ulike etniske og kulturelle faktorer som påvirker folkehelse hos samer.

Casebasert arbeid: Analyse av folkehelsedata for den samiske befolkningen

Pasientmøte/rollespill/video/spillefilm/digitale ressurser: Hvordan skape en kulturell trygg relasjon med en samisk pasient?

Anbefalt evaluering/eksamen:

Casebasert arbeid som arbeidskrav.

Spørsmål inkludert i skriftlig eksamen.

Møte med samisk pasient på objektiv strukturert klinisk eksamen (OSKE).

6.3 Tredje studieår

Emne: MED-2510

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB):

Kunnskap:

- Studenten skal kunne gjøre rede for hvordan samfunnsforhold, miljø, livsstil og kulturell kontekst påvirker forekomst, helse og sykdomsutvikling hos den samiske pasienten.
- Studenten skal kunne kjenne til når og hvordan tolketjenester skal brukes i den samiske befolkningen

Ferdigheter:

- Studenten kan anvende en kultursensitiv tilnærming og tilpasse språk, om mulig, til hver enkelt pasient, for eksempel samiske pasienter.

Innspill til læringsutbyttebeskrivelser på delemnenivå, anbefalt i følgende delemner:

3.1 Respirasjon 2

3.2 Sirkulasjon 2

3.3 Nyrefunksjon 2

3.4 Blod, immunforsvar og infeksjoner

3.5 Endokrine funksjoner

3.6 Fordøyelse, metabolisme og ernæring 2

PROFKOM

VitKom

Prosjektgruppen anbefaler at studentene skal få undervisning om spesifikke sykdommer og forhold som er særegne i den samiske befolkningen, inkludert lungesykdommer, hjertekarsykdommer, metabolsk syndrom, diabetes, kreft, infeksjonssykdom (reinbrems), gastro (økt forekomst av kreft i mage-tarm knyttet til røyking av reinkjøtt). Undervisningen bør også ta for seg positive aspekter av ernæring og tradisjonelt kosthold blant samer. Studenten skal kunne anvende kunnskap om samisk helse i utredning og behandling av pasienter. Undervisningen skal bidra til at studentene skal kunne reflektere over egen språk- og kulturkompetanse i forhold til bruk av tolk på samisk. Studenten skal kunne anamnestic kartlegge pasientens språklige og kulturelle bakgrunn på en kulturell trygg måte.

Anbefalt undervisning:

Forelesning og casearbeid: Sykdomsutvikling i den samiske befolkningen. Integrere det samiske helseperspektivet i de ulike delemnene.

Gruppearbeid: Diskusjon om kulturelle barrierer i helsemøter med samiske pasienter (PROFKOM).

PKU med samiske pasienter.

Simulerte pasientkonsultasjoner med bruk av tolk (PROFKOM).

Anbefalt evaluering/eksamen:

Praktisk klinisk undervisning (PKU) som arbeidskrav

Simulerte pasientkonsultasjoner som arbeidskrav.

Spørsmål inkludert i skriftlig eksamen.

6.4 Fjerde studieår

6.4.1 Emne: MED-2520 (Internasjonalt semester)

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB):

Kunnskap:

- Studenten skal kunne gjøre rede for hvordan samfunnsforhold, miljø, livsstil og kulturell kontekst påvirker forekomst, helse og sykdomsutvikling hos den samiske pasienten.
- Studenten har kunnskap om urfolkshelse globalt og spesielt knyttet til samiske forhold i arktiske strøk (Global helse).

Ferdigheter:

- Studenten kan anvende en kultursensitiv tilnærming og tilpasse språk, om mulig, til hver enkelt pasient, for eksempel samiske pasienter.

Innspill til læringsutbyttebeskrivelser på delemnenivå, anbefalt i følgende delemner:

4.1 Medical genetics

4.2 Pediatrics

4.3 Gynaecology and Obstetrics

4.4 Global health

PROFKOM

Medisinsk genetikk bør inkludere medisinske tilstander som i særskilt grad forekommer i den samiske befolkningen. I pediatri bør undervisningen legge til rette for at studentene lærer å etablere kulturelt trygge relasjoner til barn, ungdom og foreldre. Studentene må blant annet lære om samiske barns rettigheter til språklig likestilling, ha fokus på språkkompetanse og utvikling, ha kjennskap til barns folkehelse i samiske områder. Studentene skal få undervisning om hvordan å opprette en kulturelt trygg relasjon med kvinner i gynekologi/obstetikk.

Undervisningen i Global helse bør fokusere mer på arktiske strøk og samisk helse.

Det anbefales å ta utgangspunkt i delemne-LUBer og innarbeide fokus på samiske forhold, for eksempel i følgende LUBer:

- (K12) Describe health disparities experienced by poor, marginalized, or indigenous communities.
- (S2) Be able to identify specific aspects of working clinically in rural areas in Northern-Norway
- (S3) Be able to identify the role of socio-economic, cultural, political and environmental determinants of health for individual patients, how they might present in particular health problems, and how this can be incorporated into patient care.

Anbefalt undervisning:

Forelesninger: Betydning av språk og tospråklighet i møte med samiske barn. Folkehelse hos samiske barn og barn i samiske områder.

Casearbeid: Tema i global helse knyttet til arktiske forhold og samisk helse, samisk helsepolitikk og urfolkshelsemodeller.

Gruppearbeid i profkom om kultursensitiv tilnærming i kommunikasjon

PKU med samiske barn/ gravide/ mødre

Anbefalt evaluering/eksamen:

Obligatorisk gruppearbeid hvis samisk helse integreres i case i delemnet Global health.

PKU

Spørsmål inkludert i skriftlig eksamen.

I fremtiden: OSKE

6.4.2 Emne MED-2521

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB):

Kunnskap:

- Studenten skal kunne gjøre rede for hvordan samfunnsforhold, miljø, livsstil og kulturell kontekst påvirker forekomst, helse og sykdomsutvikling hos den samiske pasienten.

Ferdigheter:

- Studenten kan ta opp anamnese med fokus på kulturelle og etniske faktorer som har betydning for den samiske pasientens helse.

Generell kompetanse:

- Studenten skal kunne gi behandling med formål om likeverdighet overfor den samiske pasienten

Innspill til læringsutbyttebeskrivelser på delemnenivå, anbefalt i følgende delemner:

4.6 Sanser og nervesystem 2

4.7 Hud

4.8 Mentale funksjoner 2

4.9 Akuttmedisin

4.10 Primærmedisin

VitKom

PROFKOM

Prosjektgruppen anbefaler at studentene skal få undervisning om spesifikke sykdommer og forhold som er særegne i den samiske befolkningen innenfor disse delemnene. Anamnesticke ferdigheter øves opp i faget primærmedisin og mentale funksjoner 2. I faget akuttmedisin må studentene ha fokus på språkutfordringer generelt hos de som ikke har norsk som morsmål, og tap av språk hos eldre ved akutt sykdom eller demens. De må få kunnskap om spesielle forhold i arktiske strøk som påvirker akuttmedisin. Studentene må ha kunnskap om tradisjonelle behandlingsformer i den samiske kulturen og kunne møte det med respekt, og samtidig være klar over når det er i strid med etablert medisinsk behandling. I undervisningen i Mentale funksjoner 2, må studentene lære om samiske kulturelle forhold som preger hvordan symptomer formidles (underkommunikasjon).

Alle kliniske problemer i dette delemnet er relevant for faget samisk helse, men med spesiell vekt på språkets betydning, intergenerasjonelle traumer, overgrep og somatisering.

Anbefalt undervisning:

Forelesning og casearbeid: Integrere det samiske helseperspektivet i de ulike delemnene.

Gruppearbeid: Diskusjon om pasientkommunikasjon og tillit. Hvordan helsevesenet kan bidra til likeverdige tjenester. (PROFKOM)

PKU med samiske pasienter

Anbefalt evaluering/eksamen:

Spørsmål inkludert i skriftlig eksamen.

I fremtiden: OSKE

Gruppearbeid i PROFKOM

PKU

6.5 Femte studieår

6.5.1 Emner: MED-3502 Praksis i primærhelsetjenesten

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB):

Generell kompetanse:

- I møte med samiske pasienter ha et spesielt fokus på samisk forståelse av helse, sykdom og livsutfoldelse.
- Kunne forstå kulturelt betingede variasjoner i symptomer og kommunikasjon, og fange opp underkommunikasjon av alvorlig sykdom hos samiske pasienter.
- Kunne reflektere over kompleksiteten i bruk av tolk og kunne gjøre vurdering av å ta i bruk tolk i pasientkonsultasjonen

Innspill til mer spesifikke læringsutbyttebeskrivelser:

Prosjektgruppen anbefaler at studentene skal oppnå kompetanse i kommunikasjonsteknikk – den samiske pasienten trenger mer tid og legens behov for kulturkunnskap for å skape tillit, oppdage underkommunikasjon av symptomer og symptomuttrykk, og fange opp alvorlighetsgrad av sykdom hos samiske pasienter.

Man bør vurdere å innføre en LUB til anamneseopptak med samisk pasient med vurderinger knyttet til kulturell og sosial bakgrunn.

Anbefalt undervisning:

Praksisen er undervisningen.

Praksisveileder etterstreber at studenten får møte samiske pasienter.

Anbefalt evaluering:

Arbeidskrav: Ta opp anamnese med søkelys på etnisitet og kultur, spesielt med tanke på samisk bakgrunn.

Arbeidskravbok/praksisprosedyrer?

Masteroppgave

Liste over tema relatert til samisk helse gjøres tilgjengelig for studentene. Det er viktig at data om samisk helse er tilgjengelig for masteroppgaver.

6.5.2 MED-3503 Praksis i sykehus

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB):**Generell kompetanse:**

- Kunne møte både samiske og øvrige pasienter med respekt for deres kulturelle verdier og bakgrunn.
- I møte med samiske pasienter ha et spesielt fokus på samisk forståelse av helse, sykdom og levemåte.

Innspill til læringsutbyttebeskrivelser på delemnenivå, anbefalt i følgende delemner:

5.1 Praksis i kirurgi

5.2 Praksis i gynekologi og obstetrikk

5.3 Praksis i indremedisin

5.4 Praksis i psykiatri

Prosjektgruppen anbefaler at studentene skal oppnå kompetanse i kommunikasjonsteknikk – trenger mer tid og kulturkunnskap for å skape tillit, oppdage underkommunikasjon av symptomer og symptomuttrykk, og å fange opp alvorlighetsgrad av sykdom hos samiske pasienter. Ha oppmerksomhet på at samiske pasienter har risiko for flere liggedøgn og komplikasjoner. Studentene bør lære å vurdere behov for bruk av tolk.

Anbefalt undervisning:

Praksisen er undervisningen.

Praksisveileder etterstreber at studenten får møte samiske pasienter.

Anbefalt evaluering/eksamen:

Arbeidskrav: Ta opp anamnese med fokus på etnisitet og kultur, spesielt med tanke på samisk bakgrunn.

Arbeidskravbok/praksisprosedyrer?

6.6 Sjette studieår

Emne: MED-3601

I løpet av det sjette studieåret skal studentene evne å anvende tilegnede kunnskaper og ferdigheter i klinisk praksis, og kunne selvstendig reflektere over hvordan de som ferdigutdannede leger bidrar til å sikre likeverdige helsetjenester til samisk befolkning.

Læringsutbyttebeskrivelser (LUB):

Kunnskap:

- Studenten har bred kunnskap om samiske helsetilbud og kulturelt tilrettelagte utrednings- og behandlings tilbud til samer (psykiatri, somatikk, pleie- og omsorg, geriatri)
- Studenten har inngående kunnskap om samenes status som urfolk og deres rettigheter, særlig innenfor helse- og omsorgsfeltet.
- Studenten har inngående kunnskap om hvordan faktorer som fornsorkning, diskriminering og rasisme påvirker folkehelsen til samer som urfolk.

Ferdigheter:

- Studentene skal evne å anvende all tilegnet kunnskap knyttet til samisk helse i klinisk praksis
- Studenten kan anvende kunnskap om språk og kultur i vurdering, planlegging, forebygging, behandling og oppfølging av den samiske pasienten.
- Studenten kan forstå kompleksiteten i bruk av tolk og beherske bruk av tolk i konsultasjoner med samiske pasienter

Generell kompetanse:

- Studenten skal kunne selvstendig reflektere over hvordan de som ferdigutdannede leger bidrar til å sikre likeverdige helsetjenester til samisk befolkning.

Innspill til læringsutbyttebeskrivelser på delemnenivå, anbefalt i følgende delemner:

- 6.1 Barn og unge
- 6.2 Når det haster
- 6.3 Eldre, nervesystemet og rus
- 6.4 Kreft og palliasjon
- 6.5 Bevegelse
- 6.6 Sanser
- 6.7 Gynekologi, obstetikk og kroniske sykdommer i indremedisin og kirurgi
- 6.8F BUP Rus og alderspsykiatri (Finnmarksmodellen)
- PROFKOM
- VitKom

Prosjektgruppen anbefaler at studentene skal få undervisning om spesifikke sykdommer og forhold som er særegne i den samiske befolkningen innenfor disse delemnene. Studentene skal lære å integrere det samiske helseperspektivet i de ulike delemnene med fokus på klinikk og i somatisk- og psykiatrisk anamneseopptak. I undervisning om barn og ungdom skal studentene oppnå grundig forståelse for samisk kultur og identitet, inkludert hvordan resiliensfaktorer som tilhørighet og sterk identitetsfølelse kan virke helsefremmende. Studentene skal kjenne til samisk kulturtilpassede verktøy, slik som Foreldreintervjuet, som brukes innen psykisk helsevern. Innenfor delemnet «Eldre, nervesystem og rus» skal studentene kjenne til samisk kulturtilpassede verktøy, slik som MMSE-NR3 til demensutredning.

I delemnet "Når det haster" må studentene kunne håndtere språkutfordringer hos samiske pasienter som ikke har norsk som morsmål, og tap av språk hos eldre ved akutt sykdom eller demens. De må ha bredkunnskap om spesielle forhold i arktiske strøk som påvirker akuttmedisin.

I delemnet "Eldre, nervefunksjoner og rus" må studentene kunne anvende kunnskap om samiske kulturelle forhold som preger hvordan symptomer formidles (underkommunikasjon). I ProfKom anbefales tema "komplekse problemstillinger", hvor samisk bakgrunn er del av bildet.

Anbefalt undervisning:

Klinisk undervisning/ PKU
Gruppe/Caseundervisning
Gruppeundervisning i ProfKom

Anbefalt evaluering/eksamen:

Arbeidskrav: I aktiv deltagelse i klinisk arbeid ha et fokus på etnisitet og kultur, spesielt med tanke på samisk bakgrunn.
Spørsmål inkludert i skriftlig eksamen.
Praktisk muntlig deleksamen med mulighet for klinisk konsultasjon med samisk pasient, eventuelt inkludert tolkesamtale
Gruppearbeid i ProfKom
PKU

7. Anbefalinger til organisering av faget samisk helse

Det bør for faget samisk helse, opprettes et langsgående delemne etter mønster fra ProfKom og VitKom. Det vil kunne gi avsatt tid til sentrale emner i faget. I tillegg skal faget være en integrert del av den medisinske grunnutdanningen i alle delemner.

Ansvar for faget samisk helse med videre fagutvikling er tillagt en stilling som assisterende studieleder for samisk helse ved ELU. For at faget samisk helse skal ivaretas over tid, trengs i tillegg en komite som fungerer som ressursgruppe for ansvarlig assisterende studieleder.

Det anbefales også å opprette en «datakilde/referanseliste» over aktuelle artikler og bøker som omhandler samisk helse. Dette kan gjøres i samarbeid med Universitetsbiblioteket.